

Raadsinformatiebrief

Kenmerk Z24/164962 / D - 213582

Datum B&W-vergadering dinsdag 2 juli 2024

Portefeuillehouder(s) I.G.M.H. Minkenberg

Onderwerp

Ontwikkelingen binnen het jeugddomein 2023-2024

Samenvatting

Jeugdhulp en de kosten nemen toe; een landelijke trend die heeft geleid tot een hervorming van het jeugdstelsel. Dat maakt dat we als gemeenten voor uitdagingen staan die ons dwingen om het huidige aanbod in beeld te brengen en een focus te leggen voor 2024 en verder. We maken de ombuiging naar lichtere hulp, meer nabij en in de leefomgeving van de jongere en het gezin. Vanuit de opdracht om te normaliseren en te de-medicaliseren. In 2023 zijn we daarmee van start gegaan, voor 2024 worden focusgebieden geformuleerd.

Achtergrond / inleidend schrijven

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het realiseren van een sterke sociale basis waarin zoveel mogelijk jeugdigen gezond en veilig opgroeien. Wanneer er meer hulp nodig is dan in de vrij-toegankelijke voorzieningen beschikbaar is, organiseren gemeenten een passend aanbod van specialistische jeugdzorg.

De kaders waarbinnen gemeenten in onze regio vormgeven aan hun jeugdbeleid is in diverse beleidsdocumenten beschreven. Komende tijd staan we voor een forse opgave om het jeugdstelsel duurzaam te hervormen. De landelijke Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 en de door uw Raad vastgestelde Regiovisie Jeugd en Gezin Midden-Limburg Oost (MLO), brengen ambities en uitdagingen met zich mee. Vanuit deze Hervormingsagenda gaan gemeenten en Rijk samen structureel investeren in de (landelijke) kwaliteit en effectiviteit van de jeugdhulp. De jeugdwet wordt hierop aangepast, waarbij er ook strakker gestuurd wordt op de reikwijdte van de jeugdhulpplicht van gemeenten.

Zowel de Hervormingsagenda als ook de Regiovisie Jeugd en Gezin MLO zijn beiden van invloed op prioritering bij nieuwe activiteiten en de doorontwikkeling van bestaande initiatieven. Ze dwingen ons als gemeenten om (gezamenlijk met partners) naar de huidige lokale inzet en doelstellingen te kijken. We staan voor een vernieuwing van de jeugdzorg (jeugdhulp, jeugdbescherming en – reclassering)

Met deze raadsinformatiebrief geven we u als gemeenteraad een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen in 2023 (inhoudelijk en financieel). Daarnaast geven we prioriteiten aan voor 2024, welke mede zijn bepaald op basis van de resultaten uit het voorgaande jaar en de landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen.

In bijlage 1 vindt u een overzicht van de inkomsten en uitgaven van jeugdzorg, het aantal jeugdigen uit onze gemeente dat gebruik maakte van de jeugdzorg in 2023 en de daarbij behorende kosten. In bijlage 2 vindt u een schematisch overzicht van de vormen van jeugdzorg in Echt – Susteren.

Inhoudelijke toelichting

Belangrijkste inzet en ontwikkelingen in 2023

1. Versterken sociale basis en inzet op preventie

In 2023 heeft onze gemeente op verschillende manieren geïnvesteerd in de sociale basis van wijken. Daarnaast dragen preventieve activiteiten bij aan het voorkomen van specialistische zorg. Zoveel mogelijk jeugdigen en gezinnen worden laagdrempelig in de eigen leefomgeving ondersteund.

We willen onze jeugdigen kansen bieden om veilig, gezond en kansrijk op te groeien. De gemeente Echt – Susteren is aangesloten bij de regionale ketenaanpak Kansrijke Start. De eerste 1000 dagen van een kind zijn cruciaal. Samen met de gemeente Maasgouw heeft Echt-Susteren een coalitie gesmeed tussen partijen in het medische en sociaal domein. Regionaal wordt er door ketenpartners over gemeentegrenzen heen samengewerkt. Het doel is risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te stimuleren voor, tijdens en na de zwangerschap. Concrete programma's die in 2023 (verder) vorm hebben gekregen zijn CenteringZorg, NuNietZwanger, Voorzorg en Ouders Inc. Deze aanpak sluit aan bij het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

We streven ernaar om kinderen zo lang en veel als mogelijk bij de ouder te laten wonen. Soms is het een ouder even teveel. Samen met Menswel investeert onze gemeente daarom in het project Steunouder. De steunouder, een geschoolde vrijwilliger, kan tijdelijk de vraagouder ontlasten en het kind een paar dagdelen per week opvangen. Het maakt gezinnen minder afhankelijk van geïndiceerde zorg. In 2023 is er een nieuwe coördinator voor het project gestart in onze gemeente en zijn er nieuwe 'matches' gerealiseerd tussen vraag- en steungezinnen.

We willen jongeren vroeg in contact brengen met jongerenwerk. Scholen, zowel het Primair Onderwijs (PO) alsook het Voortgezet Onderwijs (VO) zijn een belangrijke vind- en werkplaats bij vroege problematiek. Jongerenwerkers signaleren er vroegtijdig een ondersteuningsbehoefte, werken aan talentontwikkeling en zijn laagdrempelig benaderbaar voor jongeren en leerkrachten. Van hieruit wordt preventief ingezet middels individueel of collectief aanbod. Jongerenwerk van XLGroup draagt zorg voor de kinderen en gezinnen met meer complexe systeemproblematiek.

Dezelfde jongerenwerker van Menswel die aanwezig is in het PO is tevens in die functie werkzaam in het VO, het Connect College. Afgelopen jaar hebben we gemerkt dat het voor de jongeren die de overstap maken van het PO naar het VO erg fijn is wanneer ze een 'bekend gezicht' tegenkomen. Ze treden laagdrempelig in contact. Anderzijds zag deze jongerenwerker, die de jongeren vanuit het PO kende, bij het brugklaskamp moeilijkheden ontstaan bij enkele jongeren waarop hij kon anticiperen.

Tijdens het VO worden vaak allerlei uitdagingen zichtbaar. We signaleren en ondersteunen jongeren hierbij. O.a. eenzaamheid, mentaal gebied en ondermijningsgevaar. We willen de jongeren van Echt – Susteren breed bereiken; jongerenwerk van Menswel is met name in het Connect College aanwezig. XLGroup is tevens aanwezig in de MBO scholen, in contact met de scholen in Maaseik en Sittard voor de leerlingen die daar onderwijs volgen. Bij complexe problematiek kan XLGroup naast een systemische aanpak een orthopedagoog inzetten voor een jongere. Er wordt domein-overstijgend gewerkt met het Vincent van Gogh preventie, het Centrum Jeugd en Gezin, de praktijkondersteuner Jeugd en Gezin en de afdeling Openbare Orde en Veiligheid.

Opgroeien en opvoeden is niet altijd voor iedereen even gemakkelijk. Vaak zijn er emotionele, gedrags- of opvoedproblemen. We willen onze kinderen en ouders laagdrempelige zorg bieden en voorkomen dat ze verwezen worden naar geïndiceerde zorg. (hetgeen niet altijd te voorkomen is). Praktijkondersteuners Jeugd (POH-J) bieden psycho-educatie, ondersteunende gesprekken en opvoedondersteuning bij de huisarts.

Ze zijn er voor kind en ouder. Vanuit hun rol worden huisartsen geïnformeerd en geadviseerd over passend ondersteuningsaanbod, wat niet altijd gespecialiseerde jeugdhulp hoeft te zijn.

2. *Realiseren stevige lokale teams en sturing op verwijzingen naar gespecialiseerde zorg*
In 2023 volgde het besluit door het college om verder te gaan met het Centrum Jeugd en Gezin (CJG). Naast de toegang biedt het CJG ook preventieve laagdrempelige hulp. Het besluit resulteerde in een nauwere samenwerking op lokaal niveau tussen de uitvoering van het CJG, beleid en bedrijfsvoering van de gemeente. Hiermee wordt ingezet op de samenwerkingsrelatie en het (gezamenlijk) sturen op resultaat en indicaties.

De kwartiermaker van het sociale wijkteam is in 2023 gestart en staat in direct contact met de huisartsen en praktijkmanagers. Vanaf januari 2024 kan (ouder)problematiek naar het sociaal wijkteam verwezen worden door huisartsen. Er volgde uitbreiding van de eerder genoemde POH-J, waarmee vanuit 7 huisartspraktijken laagdrempelige ondersteuning geboden wordt en meer passend verwezen wordt naar de juiste hulp.

3. *Investeren in regionale samenwerking en organiseren van gespecialiseerde jeugdhulp*
Ook in 2023 hebben zich nieuwe ontwikkelingen voorgedaan bij het organiseren van gespecialiseerde jeugdhulp. Hiertoe maakt Echt-Susteren samen met andere gemeenten in Noord- en Midden-Limburg afspraken met zorgaanbieders.

Zo is er afgelopen jaar een nieuwe regionale overeenkomst voor opname vervangend verblijf en verblijf met behandeling afgesloten. De drie Jeugdregio's Noord-Limburg, Midden-Limburg Oost (MLO) en Midden-Limburg West (MLW) werken hierin samen. Dit 'segment' is bedoeld voor jeugdigen en hun gezinnen die door complexe problematiek op meerdere domeinen van hun leven problemen ervaren. Juist vanwege deze complexiteit en diverse problemen willen we integrale oplossingen voor de hulpvragen van deze gezinnen. Daarom werken we nauw samen met de aanbieders in dit segment.

In 2023 werd ook de voorbereiding getroffen voor een nieuwe aanbesteding voor ambulante jeugdhulp, gericht op nieuwe contracten per 1-1-2026. Hierover bent u ook geïnformeerd middels de raadsinformatie van 19 maart jongstleden. Het betreft een samenwerking op Midden Limburgs niveau; Midden Limburg Oost (MLO) en Midden Limburg West (MLW) sluiten samen nieuwe contracten af.

Regionaal is er in 2023 nauw samengewerkt bij gezamenlijke beleidsontwikkeling binnen MLO. Dit op het niveau van contract- en relatiemanagement met zorgaanbieders en het efficiënt organiseren van nieuwe projecten. Zo heeft er een verkennend onderzoek plaatsgevonden naar het samen organiseren van bedrijfsvoeringsfuncties op Midden - Limburgs niveau (in het licht van de Hervormingsagenda met als doel; het vormen van een 'robuuste regio'). Op dit moment vindt verdere concretisering van de uitkomsten en denkrichtingen plaats.

Vanuit Midden Limburg is er gezamenlijk gewerkt aan het borgen van continuïteit van jeugdhulp in onze regio (hierbij is de ontstane situatie rondom de situatie bij de Mutsaersstichting het meest recente voorbeeld).

Ontwikkelingen in het zorggebruik in 2023

We zien een landelijke trend in groeiend jeugdzorggebruik: Ruim twintig jaar geleden maakte 1 op de 27 jeugdigen gebruik van jeugdzorg. Dit werd 1 op de 10 in 2015 en in 2023 ongeveer 1 op de 7, waarbij jeugdigen ook steeds langer en in zwaardere in zorg verblijven.

Bekend is dat het zorggebruik in Limburg hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. Echt-Susteren is dan ook niet uniek in het toenemende gebruik van jeugdzorg. In Echt-Susteren schommelt het aandeel jeugdigen al meerdere jaren rond de 13 à 14%. Er is geen sprake van een extreme stijging, echter het hoge percentage is op zichzelf zorgelijk. Het is lastig om specifieke redenen aan te wijzen, omdat de behoefte aan extra zorg samenhangt met meerdere factoren.

We zien de groei, landelijk en lokaal, met name terug bij vormen van begeleiding en behandeling zonder verblijf; de zogenaamde ambulante jeugdhulp. In totaal maakten in 2023 in Echt-Susteren 790 unieke jeugdigen gebruik van een vorm van jeugdzorg. Dit is verdeeld over verschillende vormen van

jeugdzorg, elk gericht op een specifieke doelgroep en noodzakelijke inzet. Dit noemen we ook wel 'segmenten'.

Bijlage 2 geeft een globaal overzicht van de totale kosten en unieke jeugdigen per segment in 2023.

De jeugdhulpkosten zijn in 2023 gestegen naar € 11.427.786 ten opzichte van € 10.139.021 in 2022. Naast een toename in kosten is er tevens een (lichte) toename van het aantal jeugdigen in jeugdhulp: van 776 in 2022 naar 790 in 2023. We zien dat veel jeugdigen gebruikmaken van de zorgcategorieën zwaar en midden, en minder jeugdigen van de zorgcategorie licht.

De vijf duurste individuele trajecten in 2023 hebben samen een kostenpost van ongeveer € 780.000 ten opzichte van ongeveer € 860.000 in 2022.

Segment 4, de ambulante hulpverlening, is het segment met in totaal de hoogste kosten; € 4.370.626 in 2023 ten opzichte van € 4.509.122 in 2022.

JeugdzorgPlus laat een toename zien van ongeveer € 460.000 in 2023 ten opzichte van ongeveer € 400.000 in 2022. In 2021 waren deze kosten ongeveer € 600.000, afgelopen jaren is er dus sprake van dalende kosten voor JeugdzorgPlus. Hierbij moet opgemerkt worden dat een kleine af- of toename van het aantal jeugdigen op dure perceel direct hoge financiële effecten geeft.

Factoren die in 2023 een rol speelden in het zorggebruik:

1. Voor bepaalde vormen van hulp en bij specifieke zorgaanbieders is er sprake van wachtlijsten;
2. Zwaardere ingezette jeugdhulp, waarbij jeugdigen langer in intensievere zorg verbleven;
3. De coronacrisis: zorg is daardoor deels uitgesteld of heeft niet plaats kunnen vinden. Hierdoor verergerde in sommige situaties de problematiek met als gevolg zwaardere en duurdere zorg
4. De aantallen JeugdzorgPlus (gesloten plaatsingen) namen toe. Hierop hebben gemeenten vrijwel geen invloed, waarbij elke plaatsing met zeer hoge kosten gepaard gaat;
5. Kosten van zorgaanbieders en Loonindexeringen; er waren hoge prijsindexaties als gevolg van de hoge inflatie: met name door de cao's van 2023 en 2024 en de stijging van energielasten.

Voor veel jeugdigen in zware jeugdhulp is meer passende zorg, normaliseren en de-medicaliseren wenselijk.

Bovenstaand overzicht en de eerder genoemde Hervormingsagenda Jeugd en regiovisie Jeugd en Gezin heeft ervoor gezorgd dat er in 2024 meer gestuurd wordt op verwijzingen en zorgzwaarte (zie prioritering 2024). Tevens wordt er in 2024 meer ingezet op verbinding in de sociale basis, de zorgpartners die preventief, zonder indicatie, samenwerken en inzetten op het normaliseren van zorg en de-medicaliseren.

Kwaliteit en goede zorg voor de inwoners houden we daarbij in het oog. Tegelijkertijd is ook landelijk vastgesteld dat gemeenten sinds de decentralisatie van jeugdzorg in 2015 te weinig geld hebben ontvangen voor de toenemende zorgkosten.

Gemeenten, Rijk, professionals, zorgaanbieders en cliëntenorganisaties hebben daarom samen de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 opgesteld. Hierin zijn inhoudelijke en financiële afspraken gemaakt om het jeugdzorgstelsel duurzaam in te richten.

Prioriteiten 2024

De Hervormingsagenda Jeugd geeft aan dat er een fundamentele transformatie nodig is om het jeugdhulpstelsel inhoudelijk en financieel duurzaam in te richten. Als gemeente spannen we ons, samen met onze partners, maximaal in om veranderingen te realiseren. Onze gemeente wil, in lijn met de landelijke Hervormingsagenda, meer jeugdigen laagdrempelig helpen in de sociale basis, meer jeugdigen zo thuis mogelijk laten opgroeien en direct de best passende ondersteuning bieden aan hen die dat nodig hebben. Het antwoord op hulpvragen is niet altijd professionele ondersteuning, dus we

proberen waar mogelijk de inzet van jeugdzorg te voorkomen en in te zetten op collectieve vrij-toegankelijke alternatieven.

Vanuit noodzakelijke prioritering zullen onze focuspunten voor 2024 gericht zijn op preventie, samenwerking en sturing om het tij te keren:

- Inzet middels een pilot 'sturing alternatieve route'. Binnen deze pilot wordt gekeken naar enerzijds de verwijzingen van geïndiceerde zorg, anderzijds naar de zwaarte en duur van de gevraagde zorg door zorgaanbieders. Het betreft hier verwijzingen die niet via het CJG, maar via de andere wettelijke verwijzers lopen (Gecertificeerde Instellingen, huisartsen, rechterlijke macht en medisch specialisten). Waar nodig worden de verwijzingen aangepast. Hiermee ontvangen jeugdigen beter passende hulp, krijgen we meer grip op financiën en investeren we in de samenwerking met verwijzers;
- We investeren in de samenwerking met het CJG vanuit de 'driehoek' uitvoering, beleid en bedrijfsvoering waarin we het CJG, naast hun kwartaalrapportages, meenemen in de financiële ontwikkelingen in Echt-Susteren. Het CJG kan daarop vanuit hun brede expertise op reflecteren en samen zetten we noodzakelijke acties uit om waar mogelijk bij te sturen. Daarmee creëren we een Plan, Do, Check en Act cyclus;
- We zetten in op uitbreiding van de POH-J; zowel bij de resterende huisartspraktijken als ook met betrekking tot GGZ deskundigheid;
- We creëren meer verbinding tussen de voorliggende partners die werken in de sociale basis. Onderzocht wordt welke zaken 'dubbel' aangeboden worden door verschillende partners en wat de mogelijkheden zijn om efficiënter en effectiever integraal samen te werken in de nabijheid van jeugdigen en gezinnen;
- We brengen voor professionals en huisartsen in kaart welke voorliggende zorg in de sociale basis er voor de jeugdigen in Echt-Susteren en hun gezinnen aanwezig is;
- Stevig positioneren van jeugd- en jongerenwerk op de vind- en werkplaatsen. Onze gemeente heeft afspraken met Menswel voor het 'reguliere' jeugd- en jongerenwerk en met GroupXL over de uitvoering van streetcare, gericht op multicomplexe problematiek op het snijvlak met veiligheid. We investeren in de samenwerking tussen Menswel en GroupXL om een dekkend aanbod van jongerenwerk beschikbaar te stellen, van laagdrempelige ontmoetingen faciliteren, tot het voorkomen van onveiligheid en criminaliteit (o.a. de risico's voor ondermijning);
- De samenwerking met scholen wordt (nog) meer geïntensiveerd, zowel op het niveau van preventie en uitvoering als ook op het niveau van (regionaal) beleid onderwijs en jeugd;
- Samen met de partners uit de sociale basis blikken we terug op 2023 en zetten we middels structurele bijeenkomsten in op een integrale samenwerking om zo nabij mogelijk in de leefwereld tijdige en passend aanbod te kunnen geven. ;
- We gaan meer investeren in preventie; naast vrijwillig aanbod van bijvoorbeeld Humanitas voor de begeleide omgangsregeling bij scheiding en steunouder, worden ouderavonden georganiseerd. Hierbij zullen tevens leerkrachten en medewerkers uit het voorliggende veld, onze sociale basis, aanwezig zijn. Enerzijds zijn deze bijeenkomsten om bewust te worden dat bepaalde problematieken horen bij het normale opgroeien en brengen we ouders samen. Anderzijds kunnen partners uit de sociale basis vroeg signaleren en laagdrempelig tijdige en passende ondersteuning aanreiken.

Dit is slechts een greep uit de belangrijkste maatregelen die wij als gemeente treffen om 'het tij te keren', ook in het licht van de landelijke Hervormingsagenda en de Regiovisie Midden-Limburg Oost. Uiteindelijk zijn het immers complexe ontwikkelingen die zich lastig laten bijsturen. We staan samen allemaal voor hetzelfde doel: de best passende hulp bieden aan jeugdigen en gezinnen!

Juridische consequenties

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het bieden van een passend jeugdzorgaanbod en zijn verplicht noodzakelijke zorg te betalen. Daarmee is er bij jeugdzorg sprake van een open-eind regeling.

Komende jaren volgen landelijke aanpassingen van de Jeugdwet. Hieraan zullen adviezen zijn gekoppeld over hoe binnen deze wet, op regionaal en lokaal niveau, in te zetten. Inclusief in gemeentelijke regelgeving en verordeningen.

Bijgevoegde stukken

1. Overzicht kosten jeugdzorg
2. Schematisch overzicht vormen van jeugdzorg

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders gemeente Echt- Susteren,

secretaris

voorzitter